Değişen Bölgesel Güç Denkleminde Suudi Arabistan'ın Güvenlik Politikası

Dr. İsmail AKDOĞAN
Sakarya Üniversitesi
İletişim Fakültesi

ÖZET

Bu tebliğ esas itibariyle, son on yılda (2010-2020) Orta Doğu'da değişen bölgesel güç yapısı ile Suudi Arabistan'ın ulusal güvenlik politikası arasındaki nedensel ilişki üzerinedir. Bu kapsamda tebliğ ilk önce, ilgili dönemde bölgesel güç denkleminde meydana gelen yapısal değişimi ortaya koymaktadır. Bunun ardında da tebliğ, bölgesel bir güç olarak Suudi Arabistan'ın ulusal güvenlik tehdidi tanımlamasına ve bu tanımlanan tehditlerin üstesinden gelinmesi amacıyla belirlenen ulusal güvenlik stratejilerine odaklanmaktadır. 2010-2020 döneminde ABD'nin Orta Doğu'ya yönelik grand stratejisinin "pasif angajman" şeklinde yeniden yapılandırılması, bölgesel güç yapısında köklü bir değişime yol açtı. ABD'nin bölgede pasif konumlanması "güç boşluğu" ortaya çıkardı ve bölgesel güçleri bu boşluğu doldurmak üzere harekete geçirdi. Bu nedenle Orta Doğu'da yer alan bölgesel güçler Türkiye, İran, Suudi Arabistan, Mısır ve İsrail arasında bu boşluğu doldurmak üzere rekabet ve çatışma ortamı oluştu. Bu süreçte İran'ın bölgesel nüfuzunu giderek artırması, Suudi yönetiminin tehdit algılamalarını şekillendirdi.

2010-2016 döneminde Suudi Arabistan, İran'ın artan bölgesel etkinliğinin önüne geçmek amacıyla, dengeleme stratejisini benimsedi ve diğer bölgesel güçler olan Mısır ve Türkiye ile ittifak ilişkisi tesis etti. Riyad yönetimini bu stratejiyi takip etmeye iten temel neden, ABD'nin bölgesel güç dengesini muhafaza etme hususunda pasif pozisyona geçmesi, bu işlemi daha ziyada bölgesel güçlere bırakmasıdır. Ancak 2017'de bölgesel güç yapısı aynı kalmakla beraber, bölgesel denklem değişime uğradı. İran'ın artan bölgesel nüfuzunun öne geçilememesi nedeniyle ABD, yine pasif angajman gereğince, bölgeye müdahil olmak durumunda kaldı. 2017-2020 döneminde ABD'nin "pasif angajman" stratejisi kapsamında bölgede sorumluluk üstlenmesi, bölgesel denklemi değişime uğrattı. Bu da Suudi Arabistan'ın İran'a karşı izlediği güvenlik stratejisini gözden geçirmeye itti. İran'a karşı izlediği doğrudan "dengeleme" stratejisini terk eden Suudi Arabistan, ABD'nin "peşine takılarak" İran'ın bölgesel yayılmacılığının önüne geçmeye çalıştı.

Anahtar Kelimeler: Suudi Arabistan, ABD, Orta Doğu, Güvenlik Politikası, Bölgesel Denklem

1. GİRİŞ

Ortadoğu'da 2010-2020 dönemi, tamamen farklı yeni bir bölgesel denklemi ifade etmektedir. Bölgesel güç yapısı ve dolayısıyla bölgesel güçlerin birbirleriyle etkileşime girdikleri stratejik ortam yeniden köklü bir şekilde değişime uğradı. Dolayısıyla Suudi Arabistan'ın hem güvenlik tehdidi algılamasının hem de izlediği savunma stratejisinin değişim geçirdiği yeni bir zaman dilimi söz konusu oldu. Ancak bu on yıllık zaman diliminde Orta Doğu bölgesel güç yapısı ABD'nin bölgeye yönelik takip ettiği grand strateji türüne bağlı olarak iki alt döneme ayrılmaktadır. ABD, 2010-2020 döneminde Orta Doğu'da pasif angajman stratejisini izledi. Pasif angajman stratejisi uyarınca davranış sergileyen ABD, ilk aşama olan 2010-2016 döneminde bölgesel güç dengesine ve güvenlik düzenine yönelik tehditlerin üstesinden gelinmesine ilişkin sorumluluğu üstlenmedi. Bu alana dair sorumluluk almaktan kaçınan ABD, öncelikle sorumluluğu bölgede bulunan bölgesel güçlere pasladı. Pasif angajman stratejisinin ilk ayağı olan sorumluluğu paslama politikası izleyen ABD, bölgede yüksel güce karşı öncelikle bölgesel güçlerin dengeleme politikası izlemesini arzulamaktaydı. İran'ın yayılmacı davranışlar sergilediği bu dönemde bölgesel bir güç olarak Suudi Arabistan, aktif sorumluluk üstlenerek İran'a karşı dengeleme politikası takip etti. Bu politikasını da Orta Doğu'daki diğer bölgesel güçler Türkiye ve Mısır'la ittifak ilişkisi kurarak hayata geçirdi.

ABD'nin bölgede yeniden sorumluluk almaya yönelmesi, ancak yükselen gücün bölgesel güçler tarafından dengelenememesi durumunda söz konusu olacaktır. Orta Doğu'da İran'ın bölgesel nüfuzunun git gide artması ve bölgesel yayılmacılığının önüne geçilememesi nedeniyle ABD, pasif angajman stratejisinin ikinci ayağı olan dengeleme politikası izlemek durumunda kaldı. Buradan hareketle çalışmanın temel argümanı, son on yılda bölgesel bir güç olarak Suudi Arabistan'ın ulusal güvenlik politikası ABD'nin bölge politikasına göre yapılandırıldığı yönündedir. Makalede, ortaya çıkan yeni stratejik denklem göz önünde bulundurulmak suretiyle ilk önce Suudi Arabistan açısından ulusal güvenlik tehdidi tanımlaması yapılacak, ardından tanımlanan bu tehdit karşısında Suudi Arabistan'ın takip ettiği ulusal güvenlik stratejisi ele alınacaktır.

1. Ulusal Güvenlik Tehdidi Tanımlanması

Soğuk Savaş sonrası ikinci on yılda, bölgedeki saldırgan davranışları nedeniyle daha ziyade ABD'yi güvenlik tehdidi şeklinde gören Suudi Arabistan, 2010'dan itibaren İran'ın bölgedeki tutum ve davranışlarını asıl güvenlik tehdidi olarak görmeye başladı. Bunda, Soğuk Savaş'ın sona ermesini takip eden üçüncü on yılın başında, değişen bölgesel güç yapısı etkili oldu. 2010'dan itibaren Ortadoğu'da aşırı angajman stratejisini terk eden ABD, bölgede pasif angajman stratejisini benimsemeye başladı. Pasif angajman stratejisi, bölgede güç dengesinin korunması ve güvenlik

düzeninin kurulması konusunda süper gücün aktif sorumluluk almaktan kaçınmasını gerekli kılmaktaydı. Bu yeni strateji Ortadoğu'da bölgesel güçlerin kendi aralarında şiddetli bir bölgesel rekabet içerisine girecekleri güç boşluğunu beraberinde getirdi. Bu güç boşluğunu fırsata çevirme konusunda daha fazla öne çıkan bölgesel güç ise şüphesiz İran oldu. İran'ın ortaya çıkan güç boşluğunda ulusal güç kapasitesini güçlendirmekle kalmayıp, Irak, Suriye, Yemen'e ek olarak Lübnan, Filistin ve Bahreyn'de de etkinlik kazanarak oluşturmaya çalıştığı "bölgesel güvenlik hattı", bölgede dikkatleri üzerine çekti. Tüm bunların Arap Yarımadası'nı çevreleyen devletler olması nedeniyle kendisini "bölgesel kuşatma" altında hisseden Suudi Arabistan, bu yeni dönemde asıl güvenlik tehdidinin İran'dan kaynaklandığını düşünmeye başladı.

2. ABD'nin Orta Doğu Politikası: Sorumluluğu Paslama (2010-2016)

Tek kutuplu küresel güç dağılımında süper güç, diğer stratejik öneme sahip bölgelerde bu bölgelerde kendi hayati çıkarlarını tehlikeye atacak bir güç dağılımının belirmemesi amacıyla grand stratejiler uygulamaya koymaktadır. Tek kutuplu yapıda dünya üzerindeki diğer stratejik bölgeler kutup liderinin ilgilenmek durumunda kaldığı bölgeler haline gelmektedir.[1] Bu bakımdan bölgesel güç ilişkileri, bölgesel güç dengesi, bölgesel güvenlik düzeni, bölgesel ittifak, rekabet, çatışma ve istikrarsızlık gibi etkileşim durumları süper gücün bu bölgeye yönelik grand stratejinden etkilenmektedir.[2] Süper güç statüsüne sahip olan bir devlet, dünya üzerindeki stratejik bölgelere ilişkin izlemek üzere çeşitli grand strateji seçeneklerine sahiptir. Bunlardan biri pasif angajman stratejisidir. Bu çalışmada pasif angajman şeklinde isimlendirilen grand stratejiye uluslararası ilişkiler yazınında farklı isimlerle rastlamak mümkündür. Mearsheimer ve Layne "geriden dengeleme" (offshore balancing)[3] şeklinde tanımlarken, Posen ve Walt ise "kaçınma (restraint)[4] şeklinde tanımlamaktadırlar.

Bu stratejiye göre, diğer stratejik bölgelerde güvenlik ve istikrarın sağlanması süper gücün stratejik çıkarları arasında değildir.[5] Dolayısıyla diğer bölgelerde gerekenin üstünde bir askeri varlık göstermeye ve ağır güvenlik taahhütleri altına girmeye gerek duyulmamaktadır. Aktif angajman stratejisine göre bölgesel güç dengesinin korunması sorumluluğu süper güçten daha önce bölgesel

[1] Evan B. Montgomery, "Contested Primacy in the Western Pasific", International Security, 38/4 (2014), pp.115-149.
[2] Stephen G. Brooks, G. John Ikenberry and William C. Wohlforth, "Don't Come Home, America: The Case againts Retrenchment", International Security, 37/3 (2012-2013), ss.7-51 (p.35).
[3] John m. Mearsheimer, Tragedy of Great Powers, New York: W.W.Norton Company, 2001, ss.234-266, ChristopherLayne. The Peace of Illusion: American Grand Strategy from 1940-to the Present, New York: Cornell Univeristy Press, 2006,ss.159-192.
[4] Barry Posen, Restraint: A New Foundadion for U.S. Grand Strategy, New Yor: Cornell University Press, 2014, ss.69-134; Stephen M. Walt, "Keeping the World Off-balance: Self Restrain and U.S. Foreign Policy", John Ikenberry (Ed.) America Unrivaled: The Future of Balance of Power, içinde, New York: Cornel University Press, 2002, ss.121-154.
[5] John J.Mearsheimer, "The Future of America's Continental Commitment", içinde, No End to Alliance, Ed: Greir Lundestad, London: Palgave, ss.221-242.

güçlere düşmektedir. Bölgesel güç dengesini değiştirmeye çalışan saldırgan bir devlet öncelikle aynı güç dağılımında bulunan diğer devletler açısından güvenlik tehdidi oluşturmaktadır.[6] Bu durumda kendisi bir süre kenarda pasif kalan süper güç, bölgesel güç dengesini değiştirmeye çalışan saldırgan bir devletin dengelenmesi sorumluluğunu bölgesel aktörlerin omuzuna yüklemektedir. Fakat yükselen güce karşı dengeleme sorumluluğunu üstlenen bölgesel aktörler başarısız oldukları takdirde, güç dengesi saldırgan devlet lehine değişeceğinden süper güç derhal aktif bir şekilde devreye girerek güç dengesini güvence altına alacaktır. Süper gücün gerektiği takdirde sorumluluk almasının amacı bölgesel barışı sağlamak değil, bölgesel güç dengesini restore etmektir.[7]

Pasif angajman stratejisini uygulamaya koyan ABD, ilk önce Irak'taki işgalini sonlandırıp, askeri birliklerini geri çekmeye başladı. 1 Ocak 2009'da yürürlüğe giren SOFA (Strategic Framework Agreement)[8] anlaşması kapsamında ABD, Irak'tan çekilme sürecini başlattı. 2009 yılı itibariyle başlayan çekilme süreci, askerlerin büyük çoğunluğunun çekilmesiyle Ağustos 2010'da birliklerin muharebe görevi sona erdi ve Aralık 2011 itibariyle çekilme süreci tamamlandı.[9] ABD'nin çekilmesiyle Irak, bölgesel güç statüsünü kaybetmiş zayıf bir devlet şekilde bölge siyasetine geri döndü. Bu durum, İran'ın bölgede yayılmacı faaliyetler yürütmeye yönelik manevra alanını genişletti. Çünkü İran hem manevra alanını kısıtlayan süper güce (ABD) dolaylı komşu olmaktan kurtulmakta hem de Şiilerin iktidara gelmesiyle Irak, İran'ın ekseninde hareket etmeye başlamaktaydı.

2011'den itibaren Suriye ve Yemen'de yaşanan iç savaşlarda ABD'nin aktif sorumluluk üstlenmeyerek geri planda kalması, İran'ın bu iki ülkede siyasi ve askeri varlık elde etmesiyle sonuçlandı. Rusya'nın desteğini arkasına almakla birlikte, Hizbullah'ı da devreye sokan İran, ABD'nin pasif desteğini alan Suudi Arabistan ve Türkiye'nin Baas rejimini yıkma çabalarını boşa çıkardı. Yemen'de kendine yakın Ensarulla'a siyasi, mali ve askeri destek sağlayan İran, Suudi Arabistan yanlısı Ali Abdulah Salih (2011) ve ardından Abdurrabu Mansur Hadi (2014) yönetimlerini devirmeyi başardı. Daha sonra Yemen, Riyad ile Tahran yanlıları arasında yaşanan iç savaşa sürüklendi. Benzer şekilde Bahreyn, Şiilerin ayaklanması nedeniyle İran'ın etkisinin açıktan hissedildiği bir istikrarsızlık içerisine girdi.

2010'dan itibaren ABD'nin İran'a yaklaşımı da değişti. Daha önce İran'ı "şer ekseni" içerisinde tanımlayan ve kuvvet kullanımını önceleyen Washington, bu yeni dönemde uluslararası

[6] Stephen G. Brooks and William C. Wohlforth. "American Primacy in Perspective", Foreign Affairs, 81/4, (2002), ss.20-33.
[7] Mearsheimer, Tragedy of Great Powers, ss.234-238.
[8] "President Bush and Iraq Prime Minister Maliki Sign the Strategic Framework Agreement and Security Agreement", The White House, 14 December 2008.
[9] Obama Outlines Iraq Pullout Plan", BBB News, 27 February 2009; "Barack Obama on the End of US Combat missions in Iraq - as It Happened", The Guardian, 31 August 2010; " Last US Troops to Leave Iraq Cross Kuwait Border", BBC News, 18 December 2011.

yaptırımlar, diplomasi ve diyaloğu ön plana çıkardı. Bir taraftan ağır uluslararası yaptırımlarına maruz bırakılan, diğer taraftan müzakere imkânı sunulan İran, ABD'yle nükleer müzakerelere başladı. 2013 yılının son çeyreğinde İran ile P5+1 ülkeleri arasında başlayan nükleer müzakereler, Temmuz 2015'te nihai anlaşmanın imzalanmasıyla sonuçlandı.[10] Her ne kadar Tahran bu anlaşmayla nükleer programında kısıtlamaya gitmeyi kabul etse de, İran'a yönelik uygulanan mali, ticari ve askeri ambargoların kaldırılması ve uluslararası tecridin sona ermesi bakımından büyük bir kazanım anlamına gelmekteydi. İran'ın nükleer silah edinmesinin önüne geçen ABD, artan bölgesel faaliyetleri karşısında pasif kalmayı tercih etti. ABD'yle olan en büyük problemini (nükleer program) çözüme kavuşturması ve yaptırımların kademeli olarak kaldırılması, İran'ın ulusal güç kapasitesinin güçlenmesi ve bölgesel etkinliğinin artması anlamına gelmekteydi. Nükleer anlaşma İran'ın balistik füze programına herhangi bir kısıtlama getirmediğinden, Tahran yönetimi bu süreçte balistik füze kapasitesini ileri bir aşamaya taşıdı.

3. Suudi Arabistan'ın Güvenlik Politikası: Dengeleme (2010-2016)

Devletler, ulusal güvenlik tehditlerinin üstesinden gelebilmek için ulusal güvenlik stratejilerine ihtiyaç duymaktadırlar. Ulusal güvenlik tehdidiyle karşılaşan bölgesel devletler; dengeleme, sorumluluğu paslama ve peşine takılma olmak üzere üç temel güvenlik stratejisi takip etme seçeneğine sahiptirler.[11] İlk olarak dengeleme davranışı, iç dengeleme ve dış dengeleme olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. İç dengeleme, güvenlik tehdidiyle karşılaşan bir devletin, kendi öz kaynaklarını kullanarak askeri kapasitesini güçlendirme davranışıdır. Savunma harcaması yükseltimi, askeri personel sayısı artırımı ve silah üretimine yönelme gibi faaliyetler iç dengeleme sürecinde sıklıkla başvurulan yollardır.[12] Dış dengeleme ise güvenlik tehdidi oluşturduğu düşünülen devlete karşı diğer devletlerle savunma işbirliğine gitme davranışıdır.[13] İkinci olarak sorumluluğu paslama, saldırgan davranan devletin caydırılması veya bu başarısız olduğunda onunla savaşılmasını da içeren mevcut güç dengesini korumaya dönük sorumluluğun başka bir devletin omuzuna yüklenmesi stratejisidir.[14] Üçüncü olarak peşine takılma stratejisi, bir devletin kapasite bakımından kendisinden daha güçlü bir devlet ya da devletler koalisyonuyla ittifak kurması durumunda ortaya çıkan ilişki biçimidir.[15]

[10] "Iran and World Powers Clinch Historic Nuclear Deal", Al Jazeera, 15 July 2015.

[11] Barry R. Posen, The Source of Military Doctrine, Ithaca and London: Conell University Press, 1948, s.61; Hans J. Morgenthau and Kenneth W. Thompson, Principles and Problems of International Relations: Selected Readings, New York: Alfred A. Knopf, 1950, s.103, Aktaran: Erdem Özlük, "Dengeleme mi Peşine Takılmak mı? Dış Politika Stratejilerini Yeniden Düşünmek", Akademik Bakış, 10/20 (2017), ss.221-263; Mearsheimer, Tragedy of Great Power Politics, p.166.

[12] Kenneth Waltz, Theory of International Politcs, Long Grove: Waveland Press, 1979, s.118; Mearsheimer, Tragedy of Great Power Politics, s.157

[13] Mearsheimer, Tragedy of Great Power Politics, s.156.

[14] Waltz, Theory of International Relations, ss.164-165; Thomas J. Christensen and Jack Snyder, "Chain Gangs and Passed Buck: Predicting Alliance Patterns in Multipolarty",International Organisations, 44/2 (1990), ss.137-168.

[15] Mearsheimer, Tragedy of Great Power Politics, s.156; Waltz, Theory of International Politcs, s.126

İran'ın asıl güvenlik tehdidi şeklinde görüldüğü 2010-2020 dönemi, Suudi Arabistan'ın takip ettiği ulusal güvenlik stratejisi bakımından iki alt döneme ayrılmaktadır. İlk dönem, İran tehdidi karşısında Suudi Arabistan'ın dengeleme stratejine başvurduğu 2010-2016 dönemini, ikinci dönem ise Suudi Arabistan'ın yeniden savunmacı peşine takılma stratejisi izlediği 2016 sonrası dönemi kapsamaktadır.

Bölgesel güç statüsüne sahip olan İran'ın yayılmacı davranışları karşısında Suudi Arabistan'ın önünde üç farklı güvenlik stratejisi seçeneği bulunmaktaydı. Kendisi de bölgesel güç statüsüne sahip olduğundan Suudi Arabistan,

1. Ya doğrudan sorumluluk alıp diğer bölgesel güçlerle stratejik işbirliği yapıp dengeleme stratejisi izleyebilir
2. Ya yükümlülük altına girmeyip sorumluluğu diğer bölgesel güçlere paslayabilir
3. Ya da bölge dışından büyük bir güçle stratejik işbirliğinde bulunup savunmacı peşine takılma davranışı sergileyebilirdi.

ABD'nin Ortadoğu'da pasif angajman politikası izlemesiyle ortaya çıkan bölgesel denklemde, İran'ın dengelenmesi sorumluluğu ilk etapta aynı bölgede bulunan bölgesel güçlerin sorumluluğuna girmekteydi. O nedenle 1990-2000 döneminde Irak tehdidi karşısında olduğu üzere, Suudi Arabistan'ın ABD'yle ittifak yaparak savunmacı peşine takılma stratejisi izlemesi söz konusu değildi. Çünkü, bu dönemde ABD, Oratdoğu'da pasif angajman politikası izleyerek mümkün mertebe sorumluluk almaktan kaçınmaktaydı. İran'ın kurmaya çabaladığı "bölgesel güvenlik hattı"nı, daha ziyade kendisine yönelik "bölgesel kuşatma hattı" şeklinde gören Riyad yönetimi, İran'ın yayılmacı davranışlarının dengelenmesi sorumluluğunu Türkiye, Mısır ve İsrail gibi bölgesel güçlere havale edip sorumluluktan kaçınması da mümkün gözükmemekteydi. Söz konusu yapısal koşullar, Suudi Arabistan'ı dengeleme davranışı sergilemek durumunda bıraktı.

3.1.İç Dengeleme Davranışı

İran'ın oluşturduğu güvenlik tehdidi karşısında Suudi Arabistan'ın hem iç hem de dış dengeleme davranışı sergilediği gözlemlendi. Bu süreçte Suudi Arabistan bir taraftan savunma kapasitesini artırdı (iç dengeleme), diğer yandan da Türkiye, Mısır ve Körfez ülkeleriyle stratejik işbirliğinde (dış dengeleme) bulundu. Ülkenin savunma harcaması ve silah tedarikinde gözlemlenen kayda değer artış, Suudi Arabistan'ın iç dengelemeye gittiğinin somut belirtilerini oluşturmaktadır. 2009 yılında 53 milyar dolar savunma harcaması yapan Suudi Arabistan, takip eden yıllarda büyük artışa giderek 2015 yılında bu rakamı 88 milyar dolar seviyesine çıkardı. 88 milyar dolarla tarihindeki en fazla

savunma harcaması rakamına ulaşan Suudi Arabistan, Rusya, İngiltere ve Fransa'yı geride bırakarak ABD ve Çin'den sonra dünyada en fazla savunma harcaması yapan ülke oldu. [16] Aynı şekilde, Suudi Arabistan'ın dünya silah ithalatındaki payının da büyük bir artış kaydettiği gözlendi. 2014'te 6,5 milyar dolar ve 2015'te 9,8 milyar dolar silah ithalatı gerçekleştiren Suudi Arabistan, Hindistan'ı geride bırakarak dünya genelinde en fazla silah ithal eden ülke konumuna yükseldi. [17] 2010'da Suudi Arabistan, ABD'yle uzun dönemli savunma ihtiyacını karşılamak üzere içerisinde savaş uçağı, hava yakıt ikmal uçağı, saldırı helikopteri, zırhlı araç ve hava savunma sistemi gibi ağır silahların bulunduğu silah anlaşması imzaladı.[18] Ekim 2014'te Suudi Arabistan ABD'yle 1,75 milyar dolar değerinde PAC-3 (Patriot Advanced Capability) Patriot sistemi ve 202 adet Patriot füzesi anlaşması imzaladı.[19] Temmuz 2015'te Suudi Arabistan ile ABD arasında 5,4 milyar değerinde 600 adet PAC-3 Patriot füzesinin satışı konusunda mutabakata varıldı.[20] Suudi Arabistan sadece ABD'den silah tedarikinde bulunmadı; İngiltere, Fransa, Almanya ve Kanada ile savaş uçağı, tank ve zırhlı araç alımına dair yüksek meblağda silah anlaşmaları imzaladı.[21]

3.2.Dış Dengeleme Davranışı

Irak, Suriye, Yemen, Lübnan ve Bahreyn bölgede İran yayılmacılığının önüne geçmek adına Suudi Arabistan tarafından takip edilen dış dengeleme politikasının birer uygulama sahasına dönüştü. İlgili bölge ülkelerinde İran'ın devlet dışı silahlı güçler, siyasi ve dini gruplar aracılığıyla etkinlik sahası kurmasını engellemek ya da kurmuş olduğu etkinliğini zayıflatmak amacıyla Suudi Arabistan, bölgesel ittifaklar tesis etti. Suudi Arabistan; Türkiye, Mısır ve Körfez ülkeleriyle ayrı ayrı yaptığı stratejik işbirliğiyle bölgesel ittifakları hayata geçirdi.

3.2.1. Suudi Arabistan-Türkiye İttifakı

İlk olarak, Suudi Arabistan'ın Türkiye ile kurduğu stratejik işbirliğine bakılacak olursa, bu dönemde Riyad ile Ankara arasında gerçekleştirilen üst düzey ziyaretler, imzalanan anlaşmalar ve yayımlanan ortak bildiriler bu iş birliğinin somut göstergesi oldu. Türkiye ile siyasi, ekonomik ve askeri alanda

[16] "Military expenditure by country, in constant (2017) US$ m., 1988-2018", Stocholm International Research Institute, 2019
[17] "Trends in International Arms Transfer", SIPRI Fact Sheet, 2016.
[18] Ian Black, "Barack Obama to Authorise Record $60bn Saudi Arms Sale", The Guardian, 13 September 2010.
[19] "US to Sell Saudi Arabia $1.75bn Worth of Patriot Air Defenses, Russia Today, 2 October 2014, Andrea Sambidge, US Approves Possible $1.75bn Patriot Missiles Deal to Saudi Arabia", Arabian Busines, 11 October 2014.
[20] Brendan McGarry, "Saudi Arabia Wants to Buy $5.4 Billion in Advanced Missiles from the US", Busines Insider, 31 July 2015.
[21] Brendan McGarry, "Saudi Arabia Wants to Buy $5.4 Billion in Advanced Missiles from the US", Busines Insider, 31 July 2015; Andrea Shalal, "Saudi Arabia Signs Deal for 320 PAC-3 Missiles", Reuters, 14 October 2015; "BAE Systems and Saudi Arabia Sign £1.9bn Hawk Jet Deal", BBC News, 23 May 2012; "The future British King, Saudi Princes, and Secret Arms Deal", The Guardian, 24 February 2014; Con Coughlin, "Saudis' UK-Made War Jets Outnumber RAF's", The Telegraph, 5 May 2015; "Saudi Arabia and France ink $12bln Deal", Al Arabiya, 24 June 2015; "Storm over German Sale of 200 Battle Tanks to Saudi Arabia", Deutsche Welle, 4 July 2011, "Saudi Arabia Wants to Buy 600-800 Leopard Tanks from Germany", Gulf News, 17 June 2012, "German Tank Sale to Saudi Arabia Likely to be Cancelled", Reuters, 13 April 2014; Murray Brewster, Canada's Arms Deal with Saudi Arabia Includes 'heavy Assault' Vehicles", CBS News, 19 March 2018.

işbirliğine giderek ciddi bir yakınlaşma yaşayan Suudi Arabistan, onunla bilhassa Irak ve Suriye sahasında ortak hareket etti.

2010 yılının Ocak ve Mart aylarındaki iki ayrı Riyad ziyaretinde Irak'ın geleceğinin şekillenmesine dair iki ülkenin ortak hareket edeceği hususunda mutabakata varıldı.[22] Bu yılın Mayıs ayında iki ülkenin askeri kapasitesinin güçlendirilmesini içeren askeri işbirliği anlaşması imzalandı.[23] Ardından Ortadoğu'da Arap ayaklanmalarının yaşandığı sırada Mart 2011'de Başbakan Erdoğan'ın Riyad'ı ziyaretinde Suudi Arabistan ile Türkiye'nin bölgesel kriz alanlarında iki ülkenin ortak tavır ve işbirliği halinde olduğu belirtildi.[24] Ağustos 2011'de dönemin Cumhurbaşkanı Gül'ün Riyad'ı ziyaretinde Arap Baharı nedeniyle beliren yeni bölgesel koşullar nedeniyle iki ülke arasında görüş alış verişinin sıkılaştırılması kararlaştırıldı.[25] Ayrıca Nisan 2011'de Suudi Arabistan'ın Türkiye'den 2 milyar dolar değerinde silah alımını içeren askeri işbirliği anlaşması imzalandı.[26] Mayıs 2012'de Suudi subayların Türkiye'de eğitim almalarına imkân tanıyan askeri eğitim anlaşması imzalandı.[27] Mayıs 2013'te Suudi Arabistan'ın Türkiye'den insansız hava aracı ANKA'yı temin etmesini sağlayan savunma sanayi işbirliği anlaşması imzalandı.[28]

Mart 2015'te Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Suudi Arabistan'ı ziyaretinde, Suriye'de güvenli bölge oluşturulması ve muhaliflere eğit-donat kapsamında destek verilmesi konusunda anlaşmaya varıldı.[29] Kasım 2015'te Kral Selman'ın Türkiye ziyaretinde iki ülke arasındaki siyasi, ekonomik ve askeri işbirliğinin güçlendirilmesi üzerinde anlaşıldı.[30] Nisan 2016'da Kral Selman'ın Ankara'yı ziyaretinde iki ülke arasındaki stratejik işbirliğine kurumsal nitelik kazandıran Suudi-Türk Koordinasyon Konseyi anlaşması imzalandı.[31] Ekim 2016'da Riyad'da düzenlenen Türkiye-KİK Stratejik Diyalog toplantısında İran'ın Irak, Suriye ve Yemen'deki faaliyetlerin önüne geçilmesine dair tedbirler görüşüldü.[32] İki ülke arasındaki askeri işbirliğini güçlendirmek amacıyla Şubat 2016'da iki ülkenin ortaklığıyla savunma sanayi alanında üretim yapacak ortak savunma şirketi kuruldu.[33]

2016 yılında iki ülke arasında bir dizi askeri tatbikat gerçekleştirildi. 2016 Şubat ve Mart aylarında Suudi Arabistan'da gerçekleştirilen İslam İttifakı kapsamındaki "Kuzeyin Gök Gürültüsü" tatbikatına

[22] Muhittin Ataman ve Nuh Uçkan, "Suudi Arabistan 2010", Ortadoğu Yıllığı, 6/6, (2011), ss.193-221 (214-215).
[23] "Türkiye- Suudi Arabistan Askeri İşbirliği Anlaşması İmzaladı", Milliyet, 24 Mayıs 2010.
[24] "Erdoğan: Elimiz Kolumuz Bağlı Oturmayız, İhlas Haber Ajansı, 20 Mart 2011.
[25] "Çok Ciddi Bir Dönem Yaşanıyor"TRT Haber, 15 Ağustos 2011.
[26] "Suudi Arabistan'a 2 Milyar Dolarlık Silah Satışına Komisyondan Jet Onay Çıktı", Hürriyet, 5 Nisan 2011.
[27] "Türkiye ile Suudi Arabistan Arasında Askeri İşbirliği Anlaşması İmzaladı", Haberler.Com,31 Mayıs 2012.
[28] "ANKA'yı Bir Ülkeye Daha Sattık", Sabah, 22 Mayıs 2013.
[29] Özlem Albayrak, "Suudi Arabistan Notları", Yeni Şafak, 4 Mart 2015, "Suriye'de Görüş Birliği", Al Jazeera Turk, 3 Mart 2015.
[30] "G-20 Liderler Zirvesine Doğru", Anadolu Ajansı, 14 Kasım 2015.
[31] "Suudi-Türk Koordinasyon Konseyi Kuruldu", Yeni Şafak, 14 Nisan 2016.
[32] "Türkiye-KİK Dışişleri Bakanları Toplantısı", Time Türk, 13 Ekim 2016.
[33] "Suudi Arabistan'da Ortak Savunma Şirketi Kuruldu", CNN Türk, 22 Şubat 2016.

Türkiye özel kuvvetler personeliyle katılım gösterdi.[34] Bunların dışında, iki ülke askeri birlikleri Mayıs ayında "EFES 2016", Haziran ayında "Anadolu Kartalı" ve "Işık 2016" olmak üzere Türkiye'de yapılan üç ayrı uluslararası askeri tatbikatta bir araya geldi.[35] Ayrıca Suudi Arabistan, Şubat 2016'da Suriye'de muhtemel hava operasyonlarında kullanılmak üzere 4 F-15 savaş uçağı ve C-130 askeri kargo uçakları ve 30 civarında özel kuvvetler personelini İncirlik üssüne konuşlandırdı.[36]

3.2.2. Suudi Arabistan-Mısır İttifakı

Suudi Arabistan, diğer bir bölgesel güç merkezi olan Mısır'la da stratejik düzeyde işbirliği içerisine girdi. Suudi Arabistan'ın Mısır'la ittifakı, özellikle İran'ın Yemen üzerinden bölgede etkinlik kazanmasının önüne geçmeye dönüktü. Suudi yönetimi, 2010 yılı sonu itibariyle başlayan Arap ayaklanmaları karşısında Mısır'da yönetimin değişmemesi yönünde büyük çaba harcadı ancak başarılı olamadı. Mısır'da yönetimin değişmesi, Suudi Arabistan bakımından stratejik kayıp anlamına gelmekteydi. Bu nedenle Suudi yönetimi, Temmuz 2013'te İhvan'a yönelik gerçekleştirilen askeri darbeye açık bir şekilde siyasi ve mali destek sağlayarak kendisine stratejik müttefik inşa etti. Mısır'da darbe yönetimini ilk tanıyan ve ona yüklü miktarda mali kaynak aktaran ülke Suudi Arabistan oldu.[37] Haziran 2014'te Mısır'ı ziyaret eden Kral Abdullah, darbe sonrası cumhurbaşkanı olan Abdulfettah es-Sisi'yi ziyaret eden ilk devlet başkanı oldu.[38] Buna karşılık Ağustos 2014'te Cumhurbaşkanı Sisi, ilk yurt dışı ziyaretini Suudi Arabistan'a gerçekleştirdi.[39]

Mart 2015'te Yemen'de statükoyu yeniden tesis etmek üzere Suudi Arabistan öncülüğünde kurulan Arap İttifakı'nda Mısır'da yer aldı. Mısır, bu ittifakının Yemen'de yürüttüğü Kararlılık Harekâtı'na hem savaş uçakları hem de Kızıl Deniz üzerinden savaş gemileriyle fiili destek verdi.[40] Mart ayının sonunda Mısır'da düzenlenen Arap Birliği zirvesinde Suudi Arabistan ve Mısır'ın ortak çabasıyla üye devletler tarafından Müşterek Arap Gücü kurulması hususunda mutabakat sağlandı[41] Bunun ardından, Savunma Bakanı Muhammed bin Selman'ın Temmuz 2015'teki Mısır ziyaretinde imzalanan Kahire Bildirisi, iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın en somut göstergesi oldu. Bu bildiri, güvenlik alanındaki işbirliğini somut adımlarla derinleştireceğini ve bölgesel güvenlik düzeninin oluşturulmasını hedef edinen Müşterek Arap Gücü'nün hayata geçirilmesi için iki ülkenin

[34] "Suudi Arabistan'da Büyük Tatbikat", Hürriyet, 29 Şubat 2016.
[35] "Türkiye-Suudi Arabistan İlişkileri İvme Kazanıyor", Anadolu Ajansı, 30 Eylül 2016.
[36] "Suudi Arabistan Jetleri İncirlik Üssünde", BBC Türkçe, 26 Şubat 2016.
[37] "Saudi Arabia Congratulates Egypt's New Interim President", Al Arabiya, 4 July 2013; Saudi Arabia Approves $5 Billion Aid Package to Egypt", 9 July 2013; "Saudi Arabia to Give Egypt up to 4 billion more in Aid", Gulf News, 30 January, 2014; "Gulf States Offer $12.5 Billion Aid to Egypt", Al Arabiya, 13 March 2015; "Saudi Pledges $8 Billion to Egypt", Middle East Eye, 16 December 2015.
[38] "Saudi King Abdullah Visits Egypt's Sisi", Al Jazeera, 20 June 2014.
[39] "Egypt's Sisi Meets Saudi King Abdullah on First Official Visit to Kingdom", Al Arabiya, 10 August 2014.
[40] Egypt Air Force and Nawy Join Decisive Storm: Presidency", Al Arabiya, 26 March 2015.
[41] Arab Leaders Agree to Form Joint Military Force to Combat Jihadis in Region" The Guardian, 29 Mart 2015.

birlikte çalışacağını öngörmekteydi.[42] Ayrıca, Aralık 2015'te Suudi Arabistan öncülüğünde kurulan İslam İttifakı'nın kurucu üye devletleri arasında Mısır da yer aldı.

3.2.3. Suudi Arabistan-Körfez İttifakı

İran'ın oluşturduğu tehdit karşısında Suudi yönetiminin takip ettiği dengeleme politikasının somut yansımaları Suudi Arabistan'ın Körfez ülkeleriyle ilişkilerinde de görüldü. İran'ın özellikle Bahreyn üzerinden Arap Yarımadası'nda etkinlik sahasını genişletme girişimleri Suudi Arabistan ile KİK ülkeleri arasında stratejik işbirliğini gerekli kılmaktaydı. 2011 baharında Bahreyn'de İran yanlısı Şiilerin monarşiyi devirme girişimleri Suudi Arabistan'ı aktif sorumluluk almaya itti. Rejimin yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu Mart ayında Suudi Arabistan ve BAE, KİK'in Yarımada Kalkanı adlı askeri örgütlenmesi kapsamında ayaklanmaları bastırmak üzere Bahreyn'e askeri müdahalede bulundu. [43] Suudi Arabistan'ın öncülüğünde tank ve zırhlı araçlarla gerçekleştirilen askeri müdahale sayesinde İran yanlısı ayaklanma bastırıldı. Aralık 2011'de Kral Abdullah, İran tehdidine dikkat çekerek KİK'i siyasi, ekonomik ve askeri bağları daha da güçlendirmeyi öngören Körfez Birliği fikrini öne sürdü. [44] Aralık 2013'te Kuveyt'te düzenlenen KİK zirvesinde, Suudi Arabistan'ın girişimleriyle Müşterek Körfez Gücü kurulması üzerinde anlaşmaya varıldı. Merkezi Riyad'da olacak olan 100,000 askeri personelden oluşacak Müşterek Körfez Gücü'ne Suudi Arabistan 50,000 askerle katkı yapmayı planlamaktaydı. [45]

4. ABD'nin Orta Doğu Politikası: Dengeleme (2017-2020)

Ancak 2016 sonrası dönemde Suudi Arabistan, asıl güvenlik tehdidi şeklinde gördüğü İran'a karşı izlediği güvenlik stratejisini gözden geçirdi. Suudi Arabistan'ı strateji değişikliğine yönlendiren ana değişken, bölgesel güç yapısında meydana gelen değişimdir. Trump yönetimiyle birlikte bölge politikasını yeniden yapılandıran ABD, pasif angajman stratejisinin ikinci ayağı olan dengeleme politikasına geçti. Aktif angajman stratejisinin ikinci ayağı ekseninde tutum ve davranış sergilemeye başlayan ABD, bölgede hem bölgesel güç yapısının korunması hem de bölgesel güvenlik düzeninin kurulması hususunda sorumluluk üstlenmeye yöneldi. Böylece ABD, çok kutuplu Ortadoğu güç yapısında yeniden "bölge dışı dengeleyici güç merkezi haline geldi. Bölgede saldırgan davranışlar sergileyen devletler, öncelikle yeniden ABD'nin caydırıcı ve cezalandırıcı davranışlarıyla karşılaşmaya başladılar.

[42] "Saudi Arabia and Egypt Sign 'Cairo Declaration'", Al Jazeera, 31 July 2015.
[43] "Gulf States Send Forces to Bahrain Following Protests", BBC News, 14 March 2011
[44] "Saudi Arabia Calls for Gulf 'Union'", Gulf News, 20 December 2011.
[45] "GCC Have 100,000 Strong Security Force", Gulf News, 21 December 2013; Nawad Obaid, "Saudi Arabia's Gulf Union Project İnclude Military Dimention", Al-Monitor, 29 December 2013.

2016 sonrası dönemde ABD, bölgede saldırgan davranmak suretiyle bölgesel güvenlik ve istikrarı bozmakla suçladığı İran'ın artan ulusal güç kapasitesini zayıflatmayı ve genişleyen bölgesel etkinliğini daraltmayı dış politika önceliği olarak belirledi. ABD, yalnızca İran'ın artan balistik füze kapasitesi ve sınırlı seviye de de olsa devam eden nükleer programına dikkat çekmedi, Irak, Yemen ve Suriye'de elde ettiği siyasi nüfuz ve askeri varlığına karşı tedbirler almaya gitti. Mayıs 2018'de ABD, 2015 yılında İran ile P5+1 ülkeleri arasında imzalanan nükleer anlaşmadan çekildi. [46] Aynı ay ültimatom yayımlayan ABD, İran'dan uranyum zenginleştirmeyi ve balistik füze programı yürütmeyi sona erdirmesini, Irak'ta Haşdi Şaabi'nin dağıtılmasını, Yemen'de Ensarullah ve Lübnan'da Hizbullah, Filistin'de Hamas'a desteği kesmesini ve Suriye'de İran bağlantılı milis kuvvetlerin geri çekilmesini istedi. Aksi takdirde İran'ın oldukça ağır yaptırımlarla karşı karşıya kalacağı ileri sürüldü. [47] Trump yönetimi, Ağustos 2018'de ayında ilk yaptırım paketini açıkladı. Bunun ardından Kasım 2018'de ilan edilen ek yaptırım kararıyla özellikle İran'ın petrol satışını yasaklayan ve finans sektörünü işlemez hale sokan oldukça ağır yaptırım programı uygulanmaya başlandı.[48] Ayrıca ABD, 8 Nisan 2019'da İran silahlı kuvvetlerinin en etkin birimini oluşturan Devrim Muhafızları'nı "yabancı terörist örgüt" şeklinde tanıdığını ilan etti.[49] Mayıs 2019'a gelindiğinde, İran'dan petrol ithal eden ülkelere tanınan muafiyet kaldırılarak, İran'ın petrol ihracatı tamamen yasaklandı.[50] Ocak 2020'da ise Irak'ta düzenlediği askeri suikast harekâtıyla, İran'ın bölgesel etkinliğinin arkasındaki kişi olan Kasım Süleymani öldürüldü. ABD'nin bu davranışı, İran'ın sınırları ötesinde nüfuz elde etmesinin önüne geçilmek istendiğinin en somut göstergesi oldu.

4. Suudi Arabistan'ın Güvenlik Politikası: Peşine Takılma (2017-2020)

Güvenlik tehdidi algısı aynı kalsa da, ABD'nin bölgeye angajmanına bağlı olarak bölgesel güç yapısının değişime uğraması, Suudi Arabistan'ın izleyeceği güvenlik stratejisini gözden geçireceği yeni bir stratejik zemini ortaya çıktı. Suudi Arabistan, İran tehdidi karşısında dengeleme politikasını terk edip, bölgede doğrudan sorumluluk almaktan kaçınmayan ABD'nin peşine takılarak, İran tehdidinin üstesinden gelmeye yöneldi.

ABD'nin bu yönde tavır alması, bölgesel tehdidin üstesinden gelinmesi noktasında Suudi Arabistan açısından hem maliyetleri azaltacak hem de izlenen stratejiyi etkin kılacaktır. Bu kapsamda, iki ülke arasında İran lehine değişim belirtileri taşıyan çok kutuplu mevcut bölgesel güç dengesinin yeniden tesis edilmesi amacıyla yakın işbirliği kuruldu. Ortadoğu'da İran yayılmacılığını bölgenin en temel

[46] "Donald Trump declares US withdrawal from Iran nuclear deal", Al Jazeera, 9 May 2018.
[47] "After Deal: A New Iran Strategy", 21 May 2018, Al Jazeera, Mike Pompeo speech: What are the 12 demands given to Iran", U.S. Department of State, 21 May 2018.
[48] "Trump administration unveils full extent of US sanctions on Iran", The Guardian, 6 November 2018.
[49] "Trump Designates Iran's Revolutionary Guards a Foreign Terrorist Group, The New York Times, 8 April 2019.
[50] "US will not reissue waivers for Iran oil imports", Al Jazeera, 23 April 2019

problemi olarak değerlendiren Suudi Arabistan ve ABD, İran'ın güçlenen ulusal güç kapasitesinin zayıflatılması ve artan bölgesel etkinliğinin sınırlandırılması hususunda müşterek tavır takınmaya başladılar. Bu süreçte Suudi Arabistan, ABD'den olası tehditler karşısında güvenlik taahhüdü almakla kalmadı, bunun yanında ABD öncülüğünde kurulması düşünülen bölgesel savunma ittifakının (MESA) en temel parçası oldu.

Ocak 2017'de Kral Selman ile Başkan Trump arasında yapılan görüşmede, iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın yeniden canlandırılması, bölgede İran'ın istikrarsızlığa yol açan eylemlerinin önüne geçilmesi ve İran'ın etki alanı kurduğu Suriye ve Yemen'de güvenli bölgelerin oluşturulması başlıklarında mutabık kaldılar.[51] Ardından Mart 2017'de Savunma Bakanı Selman'ın ABD'yi ziyaretinde Başkan Trump'la görüşmesinde, Ortadoğu'da İran'ın istikrar bozucu bölgesel davranışlarına karşı koyulacağı ve İran'la imzalanan nükleer anlaşmanın gözden geçirilerek daha sıkı denetim ve kısıtlama öngören yeni bir anlaşmanın imzalanması üzerinde görüş birliği sağlandı.[52] Daha sonra Mayıs 2017'de Başkan Trump'ın Suudi Arabistan'ı ziyaretinde, Riyad ile Washington arasında Müşterek Stratejik Vizyon Belgesi imzalandı. Bu vizyon belgesinde, ortak tehditlerin giderilmesi, ortak çıkarların elde edilmesi amacıyla stratejik işbirliğinin güçlendirilmesi, bölgede güvenlik ve istikrarın temin edilmesi amacıyla bölgesel savunma sisteminin kurulması hususunda mutabık kalındı.[53] Aynı zamanda bu ziyaret kapsamında, iki ülke arasında Suudi Arabistan'ın İran karşısında savunma ve harekât kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla 110 milyar dolar değerinde silah temin anlaşması imzalandı.[54] Mart 2018'de Veliaht Selman'ın ABD ziyaretinde Başkan Trump'la görüşmesinde, İran'ın bölgede manevra alanının daraltılmasına dönük ortak önceliğin altı yeniden çizildi.[55]

Bu dönemde Trump yönetiminin İran'a yönelik takip ettiği "Maksimum Baskı" politikası, Riyad yönetiminden açık destek almaktaydı. Mayıs 2018'de Suudi yönetiminden gelen açıklamada, İran'ın bölgesel güvenlik düzenini bozan davranışlarının önüne geçilmesi, Hizbullah ve Ensarullah gibi terör örgütlerine desteğinin önüne geçilmesi için İran'a yönelik yaptırımların gerekli olduğu ve bu konuda ABD'yle birlikte hareket edileceği ifade edildi.[56] Haziran 2018'de Kral Selman ile Başkan Trump, İran'a uygulanan petrol ambargosunun meydana getirdiği petrol arz açığının giderilmesi amacıyla Suudi Arabistan'ın günlük petrol üretimini yaklaşık 2 milyon varil artırması konusunda

[51] "Saudi King Agrees in Call with Trump to Support Syria, Yemen Safe Zones: White House", Reuters, 30 January 2017.
[52] "Readout of the President's Meeting with Mohammed bin Salman Abdulaziz Al Saud, Deputy Crown Prince and Minister of Defense of the Kingdom of Saudi Arabia", The White House, 15 March 2017.
[53] "Joint Strategic Vision Declaration for the United States of America and the Kingdom of Saudi Arabia The White House,", 20 May 2017.
[54] "US and Saudi Arabia sign arms deals worth almost $110bn", Al Jazeera, 20 May 2017.
[55] "Remarks by President Trump and Crown prince Mohammed bin Salman of the Kingdom of Saudi Arabia before Biletaral Meeting", "The White House, 20 March 2018.
[56] "Saudi Arabia welcomes US withdrawal from Iran nuclear deal", Arab News, 9 May 2018.

mutabık kaldılar.[57] 2018 yılı sonuna gelindiğinde Suudi Arabistan'ın petrol üretimi 11,3 milyon varil seviyesine ulaştı.[58]

Mayıs 2019'dan itibaren İran'dan petrol alımını tamamen yasaklayan yaptırım paketinin uygulanmaya başlanması, doğal olarak İran ve bölgede kendine yakın grupları daha da saldırgan davranmaya itti. Kendi petrol ihracatına engel çıkarılan İran, Hürmüz Boğazı'nda petrol trafiğini aksatan faaliyetler yürütmeye başladı. Mayıs 2019'dan itibaren Umman Körfezi'nde aralarında Suudi Arabistan'a da ait olan petrol taşıyan tanker gemiler İran tarafından hem saldırılara maruz kaldı hem de alıkonuldu.[59] İran'ın Yemen'deki müttefiki Ensarullah, İHA ve balistik füzelerle Suudi Arabistan'ın hava limanlarını, petrol boru hatları ve petrol tesislerini hedef alan bir dizi saldırı düzenledi. Mayıs ayında Ensarullah, Suudi Arabistan'ın doğu-batı yönünde uzanan petrol boru hattına SİHA'larla saldırı düzenledi.[60] Haziran'da Ensarullah, balistik füzelerle Suudi-Yemen sınırına yakın bölgedeki havalimanlarına ve askeri üslere saldırdı.[61] Eylül'de Ensarullah, seyir füzeleri ve SİHA'larla Suudi Arabistan'ın petrol tesislerine (ARAMCO) kapsamlı bir saldırı gerçekleştirdi.[62]

Bu süreçte açıklama yapan Veliaht Selman, İran'ın saldırgan davranışlarının üstesinden gelinmesi konusunda Suudi Arabistan'ın ABD'yle birlikte hareket edeceğini açıkladı.[63] Tüm bu saldırıların arkasında İran'ın olduğunu ileri süren ABD ve Suudi Arabistan, ortak hareket ederek İran'ın caydırılacağı ve cezalandırılacağı bir bölgesel güvenlik sistemi kurmaya dair çabaları artırdılar. Mayıs 2017'de Trump'ın Arabistan'ı ziyaretinde kurulması kararlaştırılan Ortadoğu Savunma İttifakı, İran'ın artan saldırgan davranışları nedeniyle kurulması daha ivedi bir hal aldı. Haziran 2019'da Riyad'ı ziyaret eden Bakan Pompeo, uluslararası askeri koalisyon kurma yönünde çalışma yürütüldüğünü açıkladı. Ortadoğu'da İran tehdidine dikkat çeken ABD, Suudi Arabistan'a Patriot ve THAAD hava savunma sistemleri konuşlandırma ve 3,000 kişilik askeri birlik gönderme kararı aldı.[64] Ortadoğu'da caydırıcı ve cezalandırıcı gücünü artırma yolunu tercih eden ABD, Basra Körfezi'ne ilave uçak gemisi ve savaş gemisi göndermekle kalmadı, Katar ve BAE'de askeri üslerine B-52 bombardıman uçakları ile F-22 ve F-35 muharebe uçakları konuşlandırdı.[65]

[57] "Trump İstedi, Suudi Arabistan Petrol Üretimini Artıracak", Sabah, 1 Temmuz 2018.
[58] "Suudi Arabistan'ın Petrol Üretimi Tüm Zamanların Zirvesinde", Dünya, 26 Kasım 2018.
[59] "Two Saudi oil tankers among 'sabotaged' ships off UAE coast", Al Jazeera, 13 May 2019; "Körfez'de Yeni Kriz: İran, İngiliz Petrol Tankerine Elkoydu", Yeni Şafak, 19 Temmuz 2019.
[60] "Saudi Arabia Says Oil Stations Attacked by Armed Drones", Al Jazeera, 14 May 2019
[61] "Suudi Arabistan'da İki Havalimanına Husi Saldırısı", Habertürk, 16 Haziran 2019.
[62] "Suudi Arabistan'da İki Petrol Tesisi SİHA'larla Vuruldu", Habertürk, 14 Eylül 2019.
[63] "Saudi Arabia's Crown Prince MBS blames Iran for tanker attacks", Al Jazeera, 16 June 2019.
[64] "US to Deploy 3,000 Additional Troops to Saudi Arabia", Al Jazeera, 11 October 2019.
[65] "US Sends Aircraft Carrier and Bomber Task Force to 'Warn Iran'", BBC News, 6 May 2019; "US Deploys F-22 Stealth Fighters to Qatar amid Iran Tensions", Al Jazeera, 29 June 2019; "US Air Force Sends Next Generation Fighter Jets to UAE", The National, 17 April 2019.

TASAM Yayınları'nın yayımladığı "Kovid-19 Sonrası Geleceğin Güvenlik Kurumları Ve Stratejik Dönüşüm" e-kitabından alınmıştır.

KAYNAKÇA

Brooks, Stephen G. and Wohlforth, William C. "American Primacy in Perspective", Foreign Affairs, 81/4, (2002):20-33.

Brooks, Stephen G., Ikenberry, John and Wohlforth, Williama C. "Don't Come Home, America: The Case againts Retrenchment", International Security, 37/3 (2012-2013): 7-51.

Christensen, Thomas J. and Snyder, Jack. "Chain Gangs and Passed Buck: Predicting Alliance Patterns in Multipolarty",International Organisations, 44/2 (1990):137-168.

Layne, Christopher. The Peace of Illusion: American Grand Strategy from 1940- to the Present, New York: Cornell Univeristy Press, 2006.

Mearsheimer, John J. "The Future of America's Continental Commitment", içinde, No End to Alliance, Ed: Greir Lundestad, London: Palgave, 1998:221-242.

Mearsheimer, John. Tragedy of Great Powers, New York: W.W.Norton Company, 2001 Montgomery, Evan B. "Contested Primacy in the Western Pasific", International Security, 38/4 (2014):115-149.

Morgenthau, Hans J. and Thompson, Kenneth W. Principles and Problems of International Relations: Selected Readings, New York: Alfred A. Knopf, 1950.

Özlük, Erdem. "Dengeleme mi Peşine Takılmak mı? Dış Politika Stratejilerini Yeniden Düşünmek", Akademik Bakış, 10/20 (2017):221-263.

Posen, Barry R. The Source of Military Doctrine, Ithaca and London: Conell University Press, 1948.

Posen, Barry. Restraint:A New Foundadion for U.S. Grand Strategy, New York: Cornell University Press, 2014.

Walt, Stephen M. "Keeping the World Off-balance: Self-Restrain and U.S. Foreign Policy", John Ikenberry (Ed.) America Unrivaled: The Future of 450 Kovid-19 Sonrası Geleceğin Güvenlik Kurumları ve Stratejik Dönüşüm Balance of Power, içinde, New York: Cornel University Press, 2002:121- 154.

Waltz, Kenneth: Theory of International Politcs, Long Grove: Waveland Press, 1979.

"President Bush and Iraq Prime Minister Maliki Sign the Strategic Framework Agreement and Security Agreement", The White House, 14 December 2008.

"Barack Obama on the End of US Combat missions in Iraq - as It Happened", The Guardian, 31 August 2010.

"Last US Troops to Leave Iraq Cross Kuwait Border", BBC News, 18 December 2011.

"Iran and World Powers Clinch Historic Nuclear Deal", Al Jazeera, 15 July 2015.

"Military expenditure by country, in constant (2017) US$ m., 1988-2018", Stocholm International Research Institute, 2019.

"Trends in International Arms Transfer", SIPRI Fact Sheet, 2016.

Black, Ian. "Barack Obama to Authorise Record $60bn Saudi Arms Sale", The Guardian, 13 September 2010.

"US to Sell Saudi Arabia $1.75bn Worth of Patriot Air Defenses, Russia Today, 2 October 2014.

Sambidge, Andria. "US Approves Possible $1.75bn Patriot Missiles Deal to Saudi Arabia", Arabian Busines, 11 October 2014.

McGarry, Branden. "Saudi Arabia Wants to Buy $5.4 Billion in Advanced Missiles from the US", Busines Insider, 31 July 2015.

Shalal,Andria. "Saudi Arabia Signs Deal for 320 PAC-3 Missiles", Reuters, 14 October 2015.

"The future British King, Saudi Princes, and Secret Arms Deal", The Guardian, 24 February 2014.

Security Institutions of the Future and Strategic Transformation After Covid-19 451 Coughlin, Con. "Saudis' UK-Made War Jets Outnumber RAF's", The Telegraph, 5 May 2015.

"Storm over German Sale of 200 Battle Tanks to Saudi Arabia", 4 July 2011.

"Saudi Arabia Wants to Buy 600-800 Leopard Tanks from Germany", Gulf News, 17 June 2012.

"German Tank Sale to Saudi Arabia Likely to be Cancelled", Reuters, 13 April 2014.

Brewster, Murray. Canada's Arms Deal with Saudi Arabia Includes 'heavy Assault' Vehicles", CBS News, 19 March 2018.

Ataman Muhittin ve Uçkan, Nuh. "Suudi Arabistan 2010", Ortadoğu Yıllığı, 6/6, (2011):193-221.

"Türkiye- Suudi Arabistan Askeri İşbirliği Anlaşması İmzaladı", Milliyet, 24 Mayıs 2010.

"Erdoğan: Elimiz Kolumuz Bağlı Oturmayız, İhlas Haber Ajansı, 20 Mart 2011.

"Suudi Arabistan'a 2 Milyar Dolarlık Silah Satışına Komisyondan Jet Onay Çıktı", Hürriyet, 5 Nisan 2011.

"Türkiye ile Suudi Arabistan Arasında Askeri İşbirliği Anlaşması İmzaladı", Haberler.Com, 31 Mayıs 2012.

"ANKA'yı Bir Ülkeye Daha Sattık", Sabah, 22 Mayıs 2013.

"Suudi Arabistan'da Ortak Savunma Şirketi Kuruldu", CNN Türk, 22 Şubat 2016.

"Türkiye-Suudi Arabistan İlişkileri İvme Kazanıyor", Anadolu Ajansı, 30 Eylül 2016.

"Saudi Arabia Congratulates Egypt's New Interim President", Al Arabiya, 4 July 2013.

"Saudi Arabia to Give Egypt up to 4 billion more in Aid", Gulf News, 30 Ja nuary 2014.

Kovid-19 Sonrası Geleceğin Güvenlik Kurumları ve Stratejik Dönüşüm "Gulf States Offer $12.5 Billion Aid to Egypt", Al Arabiya, 13 March 2015.

"Egypt's Sisi Meets Saudi King Abdullah on First Official Visit to Kingdom", Al Arabiya, 10 August 2014.

"Egypt Air Force and Nawy Join Decisive Storm: Presidency", Al Arabiya, 26 March 2015.

"Arab Leaders Agree to Form Joint Military Force to Combat Jihadis in Region" The Guardian, 29 Mart 2015.

"Saudi Arabia and Egypt Sign 'Cairo Declaration'", Al Jazeera, 31 July 2015.

"Gulf States Send Forces to Bahrain Following Protests", BBC News, 14 March 2011.

Obaid, Nawad. "Saudi Arabia's Gulf Union Project İnclude Military Dimention", Al-Monitor, 29 December 2013.

"Donald Trump declares US withdrawal from Iran nuclear deal", Al Jazeera, 9 May 2018.

Mike Pompeo speech: What are the 12 demands given to Iran", U.S. Department of State, 21 May 2018.
"Trump administration unveils full extent of US sanctions on Iran", The Guardian, 6 November 2018.

"Trump Designates Iran's Revolutionary Guards a Foreign Terrorist Group, The New York Times, 8 April 2019.

"US will not reissue waivers for Iran oil imports", Al Jazeera, 23 April 2019. "Saudi King Agrees in Call with Trump to Support Syria, Yemen Safe Zones: White House", Reuters, 30 January 2017.

"Readout of the President's Meeting with Mohammed bin Salman Abdulaziz Al Saud, Deputy Crown Prince and Minister of Defense of the Kingdom of Saudi Arabia", The White House, 15 March 2017.

"Joint Strategic Vision Declaration for the United States of America and the Kingdom of Saudi Arabia", The White House, 20 May 2017.

Security Institutions of the Future and Strategic Transformation After Covid-19 453 "US and Saudi Arabia sign arms deals worth almost $110bn", Al Jazeera, 20 May 2017,

“Remarks by President Trump and Crown prince Mohammed bin Salman of the Kingdom of Saudi Arabia before Biletaral Meeting”, “The White House, 20 March 2018,

“Saudi Arabia welcomes US withdrawal from Iran nuclear deal”, Arab News, 9 May 2018.

“Trump İstedi, Suudi Arabistan Petrol Üretimini Artıracak”, Sabah, 1 Temmuz 2018.

“Suudi Arabistan’ın Petrol Üretimi Tüm Zamanların Zirvesinde”, Dünya, 26 Kasım 2018. “Two Saudi oil tankers among ‘sabotaged’ ships off UAE coast”, Al Jazeera, 13 May 2019; “Körfez’de Yeni Kriz: İran, İngiliz Petrol Tankerine Elkoydu”, Yeni Şafak, 19 Temmuz 2019.

“Saudi Arabia Says Oil Stations Attacked by Armed Drones”, Al Jazeera, 14 May 2019.

“Suudi Arabistan’da İki Havalimanına Husi Saldırısı”, Habertürk, 16 Haziran 2019.

“Suudi Arabistan’da İki Petrol Tesisi SİHA’larla Vuruldu”, Habertürk, 14 Eylül 2019.

“Saudi Arabia’s Crown Prince MBS blames Iran for tanker attacks”, Al Jazeera, 16 June 2019.

“US to Deploy 3,000 Additional Troops to Saudi Arabia”, Al Jazeera, 11 October 2019.

“US Sends Aircraft Carrier and Bomber Task Force to ‘Warn Iran’”, BBC News, 6 May 2019; “US Deploys F-22 Stealth Fighters to Qatar amid Iran Tensions”, Al Jazeera, 29 June 2019.

Kovid-19 Sonrası Geleceğin Güvenlik Kurumları ve Stratejik Dönüşüm “US Air Force Sends Next Generation Fighter Jets to UAE”, The National, 17 April 2019.

“Saudi Arabia Calls for Gulf ‘Union’”, Gulf News, 20 December 2011.

“Obama Outlines Iraq Pullout Plan”, BBB News, 27 February 2009.

“Çok Ciddi Bir Dönem Yaşanıyor”, TRT Haber, 15 Ağustos 2011.

“Suriye’de Görüş Birliği”, Al Jazeera Turk, 3 Mart 2015.

“G-20 Liderler Zirvesine Doğru”, Anadolu Ajansı, 14 Kasım 2015.

“Suudi Arabistan’da Büyük Tatbikat”, Hürriyet, 29 Şubat 2016.

“After Deal: A New Iran Strategy”, Al Jazeera, 21 May 2018, “Suudi Arabistan Jetleri İncirlik Üssünde”, BBC Türkçe, 26 Şubat 2016.

Albayrak, Albayrak. “Suudi Arabistan Notları”, Yeni Şafak, 4 Mart 2015.

“Suudi-Türk Koordinasyon Konseyi Kuruldu”, Yeni Şafak, 14 Nisan 2016.

“Saudi King Abdullah Visits Egypt’s Sisi”, Al Jazeera, 20 June 2014.

“Saudi Arabia and France ink $12bln Deal”, Al Arabiya, 24 June 2015.

“BAE Systems and Saudi Arabia Sign £1.9bn Hawk Jet Deal”, BBC News, 23 May 2012.

“Türkiye-KİK Dışişleri Bakanları Toplantısı”, Time Türk, 13 Ekim 2016.

“Saudi Pledges $8 Billion to Egypt”, Middle East Eye, 16 December 2015. “GCC Have 100,000 Strong Security Force”, Gulf News, 21 December 2013.